HÄZIRKI ZAMAN HALKARA GATNAŞYKLARYNYŇ DERWAÝYS MESELELERI

TÜRKMENISTANYŇ BILIM MINISTRLIGI

TÜRKMENISTANYŇ DAŞARY IŞLER MINISTRLIGININŇ HALKARA GATNAŞYKLARY INSTITUTY

HÄZIRKI ZAMAN HALKARA GATNAŞYKLARYNYŇ DERWAÝYS MESELELERI

(makalalar ýygyndysy)

Aşgabat • Ylym • 2024

Kuwwat Täçmämmedow,
Seljeriş we strategik meýilleşdiriş ugrunyň magistranty

PARS AÝLAGYNYŇ ARAP WE MERKEZI AZIÝA DÖWLETLERIŇ ÖZARA HYZMATDAŞLYGYNDA EÝELEÝÄN ORNY

Häzirki zaman dünýäsi bu günki gün düýpli özgerişleri başdan geçirýär. Halkara gatnaşyklarynyň ösmegi her bir döwletden dünýä ýurtlary bilen gatnaşyklaryny strategik meýilleşdirmekde umumy ýagdaýa hem, belli bir sebitdäki we ýurtdaky ýagdaýa hem täzeçe seretmegi talap edýär.

2022-nji ýylda kabul edilen Bitarap Türkmenistanyň daşary syýasy ugrunyň 2022–2028-nji ýyllar üçin Konsepsiýasy häzirki zaman dünýäsiniň ösüşiniň esasy ýörgünli ugurlaryny hasaba almak bilen, halkara we sebitara derejesinde daşary syýasat işleriniň mazmunyny, ýörelgelerini we esasy ugurlaryny, Garaşsyz, hemişelik Bitarap döwletimiziň umumy ýagdaýyny şöhlelendirýär. Türkmenistanyň daşary syýasat strategiýasynyň esasy maksatlary: halkara parahatçylygy, howpsuzlygy we durnukly ösüşi ösdürmek; global syýasy giňişlikde Türkmenistanyň ornuny ýokarlandyrmak; halkara gatnaşyklar ulgamynda döwletiň milli bähbitlerini yzygiderli goramakdyr.

Türkmenistan özüniň daşary syýasy işlerini alyp baranda hemişelik bitaraplygyň kanuny statusyna berk esaslanýar we “Dialog – parahatçylygyň kepili” ýörelgesine eýerýär [1].

2023-nji ýylyň 11-nji dekabrynda ýurdumyzyň daşary ýurtlardaky diplomatik wekilhanalarynyň we konsullyk edaralarynyň ýolbaşçylarynyň we Türkmenistanyň wekilhanalarynyň wekilleriniň gatnaşmagynda geçirilen giňişleýin mejlisinde Türkmenistanyň Prezidenti Serdar Berdimuhamedow häzirki ýagdaýy kesgitledi. Türkmenistanyň halkara arenasyndaky pozisiýalary we ýakyn geljekde milli diplomatiýanyň esasy ugurlaryny görkezdi. Bellenilişi ýaly, daşary syýasatyň strategik maksady üýtgewsiz galýar we içerki ösüşe ýetmek üçin amatly halkara şertleri üpjün etmekden ybarat bolup durýar. Türkmenistanyň Prezidenti Serdar Berdimuhamedow esasy ugurlaryň arasynda Ýakyn we Orta Gündogar ýurtlary bilen gatnaşyklary ösdürmegi aýratyn belläp geçdi.

Aýdylyşy ýaly, soňky ýyllarda Türkmenistan Arap dünýäsiniň döwletleri bilen gatnaşyklaryny ep-esli giňeltdi. Bu gatnaşyklary täze formatda Merkezi Aziýa – Pars aýlagyndaky Arap döwletleriniň Hyzmatdaşlyk Geňeşiniň çäginde berkitmek zerur. Bu ugurlaryň geljegi uludyr, şonuň üçin bu hyzmatdaşlygyň ileri tutulýan ugurlaryna üns bermek zerurdyr [2].

Bu gatnaşyklar täze syýasy, ykdysady, jemgyýetçilik-medeni gatnaşyklaryň döremegine alyp barýan köp polýarly dünýäniň emele gelmegi bilen baglanyşykly

global geosyýasy üýtgeşmeleri göz öňünde tutup guralýar we ösdürilýär. Hususan-da, häzirki döwürde esasy ýörgünli ugur sebitleýin integrasiýany we sebitara arabaglanyşygy güýçlendirmekdir. Şunuň bilen baglylykda, “Merkezi Aziýa+Aýlagdaky Arap döwletleriniň Hyzmatdaşlyk Geňeşi” atly täze gepleşik formatynyň döredilmegi döwrüň talaby boldy.

Nebite baý Pars aýlagy döwletleri ilkinji bolup Merkezi Aziýanyň ýurtlary bilen diplomatik gatnaşyklaryny ýola goýdy we ýaş döwletlere uly maýa goýum goldawyny berip başlady. Ikitaraplaýyn formatda döwletleriň arasynda örän güýçli we sazlaşykly gatnaşyklar ýola goýuldy, ynamdar we işjeň syýasy gepleşik dowam etdirilýär. Özara peýdaly söwda-ykdysady hyzmatdaşlyk ösýär we medeni-ynsanperwer gatnaşyklar yzygiderli pugtalanýar. Halkara arenasynda döwletler global durnukly ösüş meseleleri boýunça umumy ýa-da şuňa meňzeş garaýyşlara eýe bolup, global howpsuzlygy we durnuklylygy üpjün etmek üçin umumy maksatlara eýedir.

Türkmenistanyň Prezidentiniň Bahreýn Patyşalygyna, Katar döwletine, Birleşen Arap Emirliklerine we Saud Arabystanyna resmi, döwlet we iş saparlary Türkmenistan bilen Arap aýlagy ýurtlarynyň arasynda 2022–2023-nji ýyllardaky netijeli özara gatnaşyklaryň yzygiderli ösmeginde möhüm ädimler boldy. Türkmenistanyň Prezidenti Serdar Berdimuhamedow 2022-nji ýylda iň ýokary döwlet wezipesine girişenden soňra ilkinji daşary ýurt saparyny Saud Arabystanyna amala aşyryp, Umra hajyny ýerine ýetirdi. Türkmenistan bilen BAE-niň arasyndaky ikitaraplaýyn gatnaşyklaryň taryhynda möhüm sepgit 2022-nji ýylyň fewral aýynda resmi sapar we türkmen halkynyň Milli Lideri, Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň Başlygy Gurbanguly Berdimuhamedowyň 2023-nji ýylyň ýanwar aýynyň başynda eden iş sapary boldy. Gepleşikler konstruktiw ýagdaýda geçirildi we möhüm ylalaşyklar gazanyldy [3].

Saparlar we ýokary derejeli gepleşikler Türkmenistan bilen Arap aýlagy döwletleriniň däp bolan dostluk we ynam gatnaşyklaryna ygrarlydygyny, şeýle hem özara peýdaly we deň esasda köptaraplaýyn hyzmatdaşlygy işjeň giňeltmäge taýyndygyny tassyklady. Mundan başga-da bu saparlar we gazanylan ylalaşyklar ägirt uly itergini we özara gyzyklanmany göz öňünde tutup, hyzmatdaşlygyň we konstruktiw gepleşikleriň ösmegine täze itergi berdi. Şunuň bilen birlikde, häzirki wagtda Merkezi Aziýa we Pars aýlagy ýurtlarynyň ikisiniň hem üns merkezinde “Merkezi Aziýa+Aýlagdaky Arap döwletleriniň Hyzmatdaşlyk Geňeşi” atly täze gepleşik formatynyň çäginde gatnaşyklary ösdürmek we sebitara integrasiýa prosesleriniň çuňlaşmagy meselesi dur. Munuň sebäbi häzirki zaman geosyýasy ýörgünli ugurlar we dünýä bazaryndaky ornumyzy berkitmegi, şeýle hem daşky sebitara we içki sebitara meseleleri bilelikde çözmegi talap edýän daşarky şertleriň üýtgemegi bilen baglanyşyklydyr. Ýurtlar öz mümkinçiliklerini medeniýetleriň, taryhyň we däp-dessurlaryň meňzeşligi boýunça birleşdirmek üçin esas goýýarlar.

Şeýlelik bilen, siwilizasiýa ölçeginde Pars aýlagynyň halklary 570-nji ýyldan öň Sasanylara mälim bolupdyr we yslamyň aralaşmagy bilen olar umumy ruhy we medeni gymmatlyklar bilen baglanyşykly bolupdyr. Bu gowy däp-dessurlar häzirki wagtda Merkezi Aziýa bilen Pars aýlagynyň halklarynyň arasyndaky dostluk we hyzmatdaşlyk gatnaşyklaryny hemmetaraplaýyn ösdürmek üçin ygtybarly esas bolup hyzmat edýär [4].

XX asyrda Merkezi Aziýanyň ýurtlary çalt ösýän ykdysadyýetli ýurtlaryň derejesine ýetdi. Pars aýlagy ýurtlary görlüp-eşidilmedik ykdysady we demografiki ösüşi başdan geçirdi. Baý we nebitden doly bu döwletler Merkezi Aziýa ýurtlaryna goldaw berip başlady. Bu günki günde Merkezi Aziýa we Pars aýlagy sebiti geografiki ýerleşişi, resurslary we adam potensialy taýdan planetanyň özboluşly sebiti hasaplanýar. Merkezi Aziýa sebitiniň geografiki ýerleşişi ony demirgazyk-günorta, gündogar-günbatar ugurlarynda möhüm ulag we tranzit çatrygyna öwürdi. Mundan başga-da sebitiň ýerasty baýlyklary uglewodorodlaryň we seýrek metallaryň gymmatly ýataklaryny saklaýar. Suw resurslary bolsa dünýäniň örän möhüm bölegidir. Pars aýlagy sebitiniň uly syýasy we ykdysady ähmiýeti, şeýle hem esasy energiýa çeşmelerinden, iň uly ätiýaçlyklarynyň biri nebitidir. Nebite baý Pars aýlagy döwletleri Merkezi Aziýanyň ýaş döwletlerine goldaw berip başlady.

Merkezi Aziýa ýurtlarynyň arasyndaky özara gatnaşyklary güýçlendirmek üçin aýratyn ileri tutulýan ugur Merkezi Aziýa döwletleriniň baştutanlarynyň maslahat ýygnaklarynyň geçirilmegi bilen başlandy. Netijede, gowy goňşuçylyk gatnaşyklaryny we özara peýdaly hyzmatdaşlygy berkitmek prosesleri yzygiderli gazanyldy we yzyna gaýtaryp bolmajak häsiýete eýe boldy.

Aýlagdaky Arap döwletleri üçin Hyzmatdaşlyk Geňeşi sebit guramasy hökmünde 1981-nji ýylyň 25-nji maýynda döredildi. Guramanyň esasy maksady hyzmatdaşlyk we integrasiýa, ähli ykdysady, durmuş we medeni meselelerde utgaşdyrmakdyr. Aýlag Hyzmatdaşlygy Geňeşiniň düzümine her ýyl ýygnanýan döwlet Baştutanlarynyň Ýokary geňeşi we üç aýda bir gezek ýygnanýan ministrler geňeşi girýär. Baş müdiriýet Er-Riýadda ýerleşýär. Pars aýlagyndaky Arap döwletleriniň Hyzmatdaşlyk Geňeşine: Saud Arabystany, Bahreýn, Katar, Kuweýt, Birleşen Arap Emirlikleri we Oman girýär.

2021-nji ýylyň 12-nji oktýabrynda Aziýada özara gatnaşyk we ynam çäreleri boýunça daşary işler ministrleriniň altynjy ýygnagynyň çäginde ilkinji gezek Merkezi Aziýa döwletleriniň daşary syýasy işler bölümleriniň ýolbaşçylary we Gazagystanda iş sapary bilen bolan Pars aýlagynyň Arap döwletleriniň Hyzmatdaşlyk Geňeşiniň Baş sekretary arasynda iş maslahaty geçirildi. Şeýle hem duşuşyga Geňeşe ýolbaşçylyk edýän ýurt Bahreýn Patyşalygynyň daşary işler ministri gatnaşdy. Duşuşyk dowamynda syýasy-diplomatik, söwda-ykdysady we ulag-logistika ugurlarynda sebitara hyzmatdaşlygy ýola goýmak we ösdürmek barada pikir alyşmak we "Merkezi Aziýa – Pars aýlagyndaky döwletleriň Hyzmatdaşlyk

Geňeşi” daşary işler ministrleri derejesinde iki sebitiň arasynda hyzmatdaşlygyň täze gepleşik formatyny döretmäge özara gyzyklanma bildirildi [5].

Duşuşyk Merkezi Aziýa ýurtlarynyň Daşary işler ministrligi bilen Pars aýlagynyň Arap döwletleriniň Hyzmatdaşlyk Geňeşiniň Baş sekretariatynyň arasynda ikitaraplaýyn düşünişmek resminamasyna gol çekişmegiň başlangyjy boldy. Meselem, Türkmenistanyň Daşary işler ministrligi bilen Pars aýlagynyň Arap döwletleriniň Hyzmatdaşlyk Geňeşiniň Baş sekretariatynyň arasynda düşünişmek resminamasyna 2022-nji ýylyň 1-nji awgustynda “Awaza” milli syýahatçylyk zolagynda Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň orunbasary Daşary işler ministri Raşid Meredowyň duşuşygyndan soň gol çekildi. Bu resminama söwda we ykdysady ugurda, energetika pudaklarynda, suw we azyk howpsuzlygyndaky gatnaşyklary güýçlendirmäge gönükdirilendir [6].

2022-nji ýylyň 7-nji sentýabrynda Er-Riýadda (Saud Arabystany) “Merkezi Aziýa – Aýlagdaky arap döwletleriniň Hyzmatdaşlyk Geňeşi” strategik gepleşikleriň ilkinji ministrler ýygnagy geçirildi. Oňa Gazagystan, Gyrgyz Respublikasy, Özbegistan, Täjigistan, Türkmenistan, Saud Arabystany, Katar, Kuweýt, BAE, Bahreýn we Omanyň daşary işler ministrleri gatnaşdy. Gatnaşanlar Geňeşiň ýurtlary bilen Merkezi Aziýa döwletleriniň arasynda syýasat, howpsuzlyk, söwda we maýa goýumlary, bilim, saglyk, medeniýet, ýaşlar we sport ugurlaryndaky gatnaşyklary mundan beýläk-de pugtalandyrmagyň geljegi barada pikir alyşdylar.

Pars aýlagynyň Arap döwletleriniň Hyzmatdaşlyk Geňeşiniň ýurtlary bilen Merkezi Aziýanyň arasyndaky söwda we ykdysady gatnaşyklary güýçlendirmek maksady bilen, Işewürler Geňeşini döretmek, ulag pudagynda taslamalary durmuşa geçirmek, şeýle hem transport ministrleriniň ýygnaklary üçin format döretmek teklipleri edildi. Bilelikdäki klinikalary döretmegiň, derman önümçiligini guramagyň, uniwersitetleriň we hünär bilim merkezleriniň şahamçalaryny açmagyň, ylmy we akademiki alyş-çalyşlary döretmegiň, innowasiýa ösüşlerine we başlangyç işlerine goldaw bermegiň möhümdigi bellenildi. Geňeş ýurtlarynyň we Merkezi Aziýanyň muzeýleriň arasyndaky gatnaşyklary we taryhy we arheologiki gözlegleri geçirmegi, umumy mirasyny gorap saklamak üçin sergileri we konferensiýalary guramagy, golýazmalar ýygyndysyny sanlylaşdyrmagy we bilelikdäki wirtual kitaphanalary döretmegi göz öňünde tutýan çäreleriň bilelikdäki meýilnamasyny düzmek teklip edildi [7].

2023-nji ýylyň 19-njy iýulynda Saud Arabystanynyň Jidda şäherinde Merkezi Aziýanyň we Pars aýlagy ýurtlarynyň ýolbaşçylarynyň sammiti geçirildi. Sammite Gyrgyzystanyň, Türkmenistanyň, Gazagystanyň, Özbegistanyň, Täjigistanyň, Bahreýniň, Kataryň, Kuweýtiň, BAE-niň, Omanyň we Saud Arabystanynyň ýolbaşçylary gatnaşdylar. Duşuşyga Patyşa şazadasy Muhammet bin Salman bin Abdulaziz, şeýle hem Pars aýlagynyň Arap döwletleriniň Hyzmatdaşlyk Geňeşiniň baş sekretary ýolbaşçylyk etdi. Gün tertibine dürli ugurlarda özara peýdaly köptaraplaýyn hyzmatdaşlygy ösdürmek meselesi girdi.

Türkmenistanyň Prezidenti Serdar Berdimuhamedow Doly hyzmatdaşlygy işjeňleşdirmek maksatda birnäçe teklipler bilen çykyş etdi.

Merkezi Aziýa döwletleriniň we Pars aýlagynyň Arap döwletleriniň Hyzmatdaşlyk Geňeşiniň ýurtlary daşary işler ministrleriniň ýygnagy tagallalary birleşdirmek we bar bolan global kynçylyklara we howplara ýeterlik jogap bermek üçin hemişelik mehanizm döretmekdir. Transmilli baglanyşyk üçin täze ulag we tranzit koridorlaryny, durnukly we ygtybarly logistika infrastrukturasyny döretmek we tagallalary utgaşdyrmak üçin Merkezi Aziýa – Pars aýlagynyň Arap döwletleriniň Hyzmatdaşlyk Geňeşi formatlarynyň ýurtlarynyň Transport komitetini döretmekdir.

Energiýanyň ägirt uly ähmiýetini göz öňünde tutup, Energetika boýunça bilelikdäki iş toparynyň döredilmegi ara alnyp maslahatlaşyldy. Söwda gatnaşyklaryny giňeltmek üçin Merkezi Aziýa we Pars aýlagynyň Arap döwletleriniň Hyzmatdaşlyk Geňeşi ýurtlarynyň Söwda palatasy döredildi. Maýa goýum taslamalaryny durmuşa geçirmek üçin 2024-nji ýylda Türkmenistanda Merkezi Aziýa döwletleriniň ilkinji maýa goýum forumy we Aýlag hyzmatdaşlygy geňeşi guraldy.

Merkezi Aziýa döwletleriniň Daşky gurşaw geňeşini we Aýlag hyzmatdaşlygy geňeşini döretmek; Medeniýet pudagynda özara täsirleşmek üçin täze platforma – Merkezi Aziýanyň we Pars aýlagynyň Arap döwletleriniň Hyzmatdaşlyk Geňeşiniň "Medeni dialogyny" döretmek üçin başlangyçlar öňe sürüldi. Lukmançylyk diplomatiýasy arkaly gatnaşyklary güýçlendirmek üçin Prezident Serdar Berdimuhamedow 2025-nji ýylda Aşgabatda Merkezi Aziýa we Pars aýlagynyň Arap döwletleriniň Hyzmatdaşlyk Geňeşiniň ýurtlarynyň lukmançylyk kongresini geçirmek teklibini aýtdy. Bedenterbiýe we sport pudagynda hyzmatdaşlygy ösdürmegiň möhüm ähmiýeti barada durup geçen Türkmenistanyň Prezidenti, Merkezi Aziýa döwletleriniň ilkinji halkara sport oýunlaryny we Aýlag hyzmatdaşlygy geňeşini guramagyň bu ugurda başlangyç ädim bolup biljekdigini aýtdy. Şeýle oýunlar açyk häsiýetde bolmaly we biziň ýurdumyz bu çäräni geçirmek üçin häzirki zaman ýöriteleşdirilen infrastrukturany üpjün etmäge we oňa gatnaşyjylar üçin amatly şertleri döretmäge taýýardyr [8].

Türkmenistan tarapyndan öňe sürlen başlangyçlar umumy abadançylygyň maksatlaryna laýyk gelýän taryha esaslanan we häzirki zaman wakalary talap edilýän döwletara we sebitara hyzmatdaşlygyň ähli toplumyna uzakmöhletli häsiýet we durnuklylyk bermäge gönükdirilendir.

Türkmenistan Prezidenti Serdar Berdimuhamedowyň "Merkezi Aziýa – Aýlagdaky Arap döwletleriniň Hyzmatdaşlyk Geňeşi" formatdaky Sammite gatnaşmagy, parahatçylyk we ynam we sebit we halkara gatnaşyklarynda oňyn prosesler, bitarap Türkmenistanyň ikitaraplaýyn we köptaraplaýyn gatnaşyklar meselelerine uzakdan görýän we jogapkärli çemeleşmesiniň ýene bir tassyklamasy boldy.

Gazagystanyň, Özbegistanyň, Täjigistanyň we Gyrgyz Respublikasynyň Prezidentleri hem bu gepleşik görnüşinde mundan beýläk-de hyzmatdaşlyk etmek üçin ileri tutulýan ugurlar barada öz garaýyşlaryny hödürlediler. Merkezi Aziýa – Aýlagdaky Arap döwletleriniň Hyzmatdaşlyk Geňeşiniň döwlet Baştutanlarynyň sammitinden soň Bilelikdäki beýannama kabul edildi. 2027-nji ýyla çenli hyzmatdaşlyk meýilnamasy hem tassyklandy. Bilim we syýahatçylykdan başlap energiýa we terrorçylyga garşy ähli ugurlarda özara gatnaşyklara garaşylýar.

Netije. Şeýlelikde, biz Merkezi Aziýa we Pars aýlagy sebitiniň ösüşiniň umumy ýörgünli ugurlaryny görýäris.

Birinjiden, bu günki günde jemgyýetiň möhüm ugurlarynda öňden möhüm ýörgünli ugurlary ornaşdyran Günbatar ýurtlary ýuwaşlyk bilen öňdebaryjy ornuny ýitirenlerinde, soňky döwürde ykdysadyýetini ösdürip başlan beýleki ýurtlar ýaly Merkezi Aziýa we Pars aýlag sebiti ýurtlary halkara arenasynda möhüm rol oýnap başlady. Ikinjiden, Merkezi Aziýa we Pars aýlagy, esasanam, halkara arenasynda özlerini ýeke-täk sebit hökmünde görkezip başlady. Üçünjiden, häzirki zaman geosyýasy we geo-ykdysady prosesleriň ösmegi bilen iki sebitiň döwletleri transmilli integrasiýa gyzyklanma bildirip başlady. “Bäşlik+” formaty ABŞ, EUB, Hytaý, Russiýa bilen tassyklandy we aýlagyň Arap ýurtlary tarapyndan isleg bildirilýär. Merkezi Aziýa ýurtlary arap ýurtlaryndan maýa goýumlaryny çekmek we Gündogar bilen Günbataryň arasynda ulag we logistika köprüsi bolup galýar.

Aýlagdaky Arap döwletleriniň Hyzmatdaşlyk Geňeşiniň ýurtlarynyň häzirki ugry, uzakmöhletleýin milli strategiýalara laýyklykda durmuşa geçirilýär. Bu ýerde ileri tutulýan ugur nebit bilen baglanyşykly ykdysady pudaklary ösdürmek we gymmatly kagyzlar bazary, ulag we syýahatçylyk infrastrukturasyny ösdürmek, halkara maliýe merkezlerini döretmekdir. Aýlag hyzmatdaşlygy geňeşi, sebitiň gülläp ösmegi üçin Yslam dünýäsinde ykdysady integrasiýanyň üstünlikli mysaly hökmünde görülýär.

Daşary syýasat strategiýasynyň çäginde Türkmenistan ähli gyzyklanýan hyzmatdaşlar – daşary ýurtlar, halkara we sebit guramalary we aýry-aýry kompaniýalar bilen konstruktiw gatnaşyk üçin elmydama açykdyr. Bu, ilkinji nobatda, halk hojalygynyň özgertmeleri we diwersifikasiýasy bilen baglanyşykly uly göwrümli özgerişler bilen baglanyşykly. Bu nukdaýnazardan, Türkmenistan bilen Pars aýlagynyň arap döwletleriniň arasyndaky hyzmatdaşlygyň ileri tutulýan ugurlary söwda we ykdysady, bank we maliýe, ýangyç we energiýa pudaklary, transport we aragatnaşyk pudagydyr. Türkmenistan bilen Aýlagdaky Arap ýurtlarynyň arasyndaky hyzmatdaşlyk ähli taraplaryň bähbidine hyzmat edýär.

Merkezi Aziýa ýurtlary bilen Arap dünýäsiniň arasyndaky özara gatnaşyklar, hakykatdan hem, ösýär we hyzmatdaşlygyň geljegi gaty giň görünýär. Merkezi Aziýa we Pars aýlagy ýurtlarynyň ýolbaşçylarynyň ilkinji sammitiniň geçirilmegi ýurtlaryň umumy islegini görkezýär we gatnaşyklary has gowulaşdyrmaga kömek edýär.

EDEBIÝAT

1. Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyşy döwrüniň ýyl ýazgysy. “Türkmenistan” gazeti, 21.12.2022.

2. Türkmenistanyň Prezidenti Serdar Berdimuhamedowyň Ministrler Kabinetiniň giňişleýin mejlisindäki çykyşy. “Türkmenistan” gazeti, 12.12.2023.

3. Özara bähbitli türkmen-emirlik hyzmatdaşlygynyň mümkinçilikleri giňeldilýär Türkmenistanyň Prezidenti bilen BAE-niň Prezidentiniň arasyndaky gepleşikler. “Türkmenistan” gazeti, 22.11.2022.

4. Türkmenistanyň Prezidenti Serdar Berdimuhamedow: – Häzirki wagtda Türkmen-Emirlikler gatnaşyklary täze derejä çykarmak üçin ähli mümkinçilikler bar. “Türkmenistan” gazeti, 23.11.2022.

5. Mekgäniň Keramatly topragyna zyýarat. Türkmenistanyň Prezidenti Serdar Berdimuhamedow umra hajyny berjaý edýär. “Türkmenistan” gazeti, 02.06.2022.

6. Belent ruhy däplerimiziň dowamatlylygy ata Watanymyzyň abadançylygynyň esasydyr. Hormatly Prezidentimiz Serdar Berdimuhamedowyň Saud Arabystany Patyşalygyna sapary tamamlandy / Türkmenistan gazeti 03.06.2022.

7. Türkmenistan – Katar: gatnaşyklary hemmetaraplaýyn ösdürmegiň ugry bilen “Türkmenistan” gazeti, 05.12.2022.

8. Hormatly Prezidentimiz Serdar Berdimuhamedow BMG-niň Howanyň üýtgemegi boýunça Çarçuwaly konwensiýasynyň taraplarynyň maslahatyna gatnaşdy. “Türkmenistan” gazeti, 05.12.2023.

9. *Усмонов Н. Н.* Аравия и Центральная Азия накануне возникновения ислама и в первые годы арабского халифата. Вестник ТГУПБП, 2010, №2 (42).

Täzegül Mämmetgeldiýewa,
Seljeriş we strategik meýilleşdiriş ugrunyň magistranty

TÜRKMEN-ÝAPON YKDYSADY GATNAŞYKLARYŇ STRATEGIK GELJEGI

“Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyşy: Türkmenistany 2022–2052-nji ýyllarda durmuş-ykdysady taýdan ösdürmegiň Milli maksatnamasynyň”, “Türkmenistanyň Prezidentiniň ýurdumyzy 2022–2028-nji ýyllarda durmuş-ykdysady taýdan ösdürmek boýunça maksatnamasynyň” wezipelerine laýyklykda, Türkmenistanyň bitaraplyk syýasaty ählumumy strategik möhüm ýörelge hökmünde dünýä we sebit döwletleri, şeýle hem airi halkara guramalary bilen hyzmatdaşlygy hemişe ösdürmäge gönükdirilendir. Döwletiň milli ykdysadyýetiniň diwersifikasiýa ýoly bilen ösdürilmegi, sanlylaşdyrma prosesleriniň giňeldilmegi, global ykdysady giňişligine we umumydünýä ykdysady gatnaşyklaryna işjeň goşulyşmagyna badalga berýär.